

УЧЕБНА ПРОГРАМА ПО МАЙЧИН РОМСКИ ЕЗИК III КЛАС/ТРЕТА ГОДИНА НА ОБУЧЕНИЕ
(ИЗБИРАЕМИ УЧЕБНИ ЧАСОВЕ)

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Учебният предмет майчин ромски *език* в III клас/третата година на обучение е с комплексен характер. Формираните в I/първата година на обучение и II клас/втората година на обучение начални езикови, литературни, комуникативно-речеви и социокултурни умения се усъвършенстват и допълват в III клас/третата година на обучение, като се отчитат възможностите за реализиране на междупредметни връзки и дейности за формиране на съвременните ключови компетентности.

Чрез учебната програма за III клас/третата година на обучение се реализират целите на обучението по български език и литература, свързани с:

- усъвършенстване на уменията на учениците да говорят и четат правилно и изразително, да пишат грамотно и четливо;
- овладяване и задълбочаване на знанията за частите на речта (лични местоимения, спомагателен глагол *съм*, глагол, съществително име, прилагателно име), за видовете морфемии (представка, корен), за видовете изречения по цел на изказване, за някои правоговорни, правописни, пунктуационни и граматически норми;
- усъвършенстване на уменията за възприемане и осмисляне на кратки по обем и достъпни като съдържание значими произведения от ромската литература за деца и с образци на фолклора; за споделяне на впечатления от чутото или прочетеното литературно произведение; за самостоятелно четене на художествени и научнопопулярни текстове, подходящи за възрастта;
- обогатяване на знания, умения и отношения, свързани с общочовешки ценности, национална идентичност и общуване в мултикултурна среда;
- усъвършенстване на комуникативно-речевите умения за създаване на собствен текст с помощта на учителя по преживяна случка и по словесна опора;
- развитие на личностните качества и творческите способности на третокласниците.

В III клас/третата година на обучение учебната програма включва знания от различни дялове на езика – фонетика, морфология, синтаксис, лексикология и лексикография, като се поставя акцент върху: звуковете (особеностите на правописа и правоговора на гласните и съгласните звукове в различни фонетични позиции, частите на речта (лично местоимение, спомагателен глагол *съм*), морфемите (корен иставка), сродните думи, видовете изречения по цел на изказване (подбудително и възклицателно), синонимите и пр. Овладяват се

и знания за литературата, като се поставят акценти върху определени жанрови проявления от литературата за деца (пословица), някои фигури на речта (сравнение и епитет), някои компоненти на литературното произведение (художествено описание, повествование).

Учебната програма по майчин ромски език за III клас/третата година на обучение представя учебното съдържание тематично, като за всяка тема са определени очакваните резултати от обучението и новите понятия. Въвеждането на нови понятия в III клас/третата година на обучение, формирането на знания, умения и отношения се осъществяват на емпирико-описателно равнище с опора на сетивния опит и с приоритет на практически значимото знание.

Съществена особеност на учебната програмата е табличното представяне, което дава възможност за подбор на методи и средства за постигане на очакваните резултати. Изборът на произведенията, чрез които се постигат целите на литературното обучение, е подпомогнат от тематичните кръгове, ценностно ориентирани към ромите и ромския език, приятелството, ученето, празниците.

Учебната програма за III клас/третата година на обучение следва да се прилага съобразно образователните потребности на различните групи ученици чрез използване на гъвкави функционални решения за преподаване, учене и оценяване.

УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Тематични области и глобални теми	Очаквани резултати (компетентности) по четирите основни умения: слушане, четене, говорене и писане	Нови знания и понятия
<p>I. ТОВА СЪМ АЗ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Моето здраве. Части на тялото • Аз и моите приятели – външен вид, характер (основни понятия) 	<p>СЛУШАНЕ</p> <p>Ученикът може:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да разбира общо съдържание на кратък текст с обем до 60 думи по изучаваните тематични области, като се говори ясно, със стандартно произношение и характерна за езика интонация; • Да разбира елементарни полезни подробности от съдържанието на текст с обем до 60 думи по изучаваните тематични области, като се говори ясно, със стандартно произношение и характерна за езика интонация; • Да се ориентира в пространството, времето и числата до 100. <p>Ученикът:</p>	<p><i>Учениците следва да затвърдят изучените в I и II клас теми и понятия и да овладеят следните граматически нива:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Фолклор • Празник • Традиция • Обичай • Етнос • Природа, среда • Ваканция
<p>II. ТОВА Е МОЯТ СВЯТ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Моят дом – помещения и мебели • Моето училище – учебни предмети, дни на седмицата, числата до 100 • Моята улица • В магазина 		

<p>III. АЗ ОПОЗНАВАМ И ОПАЗВАМ ПРИРОДАТА</p> <ul style="list-style-type: none"> • Животните, растенията и тяхната среда • Аз опазвам природата 	<ul style="list-style-type: none"> • Може да слуша съсредоточено; разбира несложни текстове на ромски език, записани на аудио/видео носители; • Слуша и изпълнява песни на ромски по определени теми. 	
<p>IV. АЗ ОПОЗНАВАМ СВЕТА</p> <ul style="list-style-type: none"> • Празници, типични за ромите • Моята ваканция • Моите интереси и хоби 	<p>ЧЕТЕНЕ</p> <p>Ученикът може:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да разбира общото съдържание на онагледен кратък текст с обем до 80 думи, отговарящ на тематичните области; • Да чете и рецитира стихотворения; • Спазва ударението и паузите при четене; • Да разбира текст на картички, кратки електронни съобщения и лични писма; • Да разбира кратка и несложна информация, като в повечето случаи тя е онагледена; • Да разбира несложни съобщения, указания и информация от учебника/учебната тетрадка. 	
<p>V. ЛИТЕРАТУРА, ФОЛКЛОР И ТРАДИЦИИ</p> <p><i>В определени уроци да има елементи и/или рубрика за културата на ромите, както и интегрирани въпроси и теми от областта на гражданското образование и устойчивото развитие. Да има активно приложение на ИКТ в урочната дейност. Изкуствата и технологиите да са представени в дейностите.</i></p>	<p>ГОВОРЕНЕ</p> <p><u>При диалогична реч</u></p> <p>Ученикът може:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да води разговор по изучаваните тематични области, като задава и отговаря на елементарни въпроси; • Да изразява желанието си и конкретни свои потребности; • Да се включва в ролеви игри и ситуативни диалози; • Да използва несложни форми на вежливост; • Да се включва в отбелязването на годишнини по определен повод; • Да разграничава и употребява спомагателния глагол съм в сегашно и минало време; 	<ul style="list-style-type: none"> • Хоби • Интереси • Географски и природни обекти • Местоимение – лични, показателни, притежателни • Съществителни имена – собствени, нарицателни, умалителни • Числителни имена – бройни, редни • Съобщително изречение • Въпросително изречение • Възклицателно изречение • Определителен член • Частица за степенуване • Спомагателен глагол съм • Диалог • Разговор • Описание • Герой, герои • Автор • Съобщение

	<ul style="list-style-type: none"> • Да изказва благопожелания, свързани с празници и обичаи. <p><u>При монологична реч</u></p> <p>Ученикът може:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да говори, макар и с паузи, по изучаваните тематични области; • Да разказва всекидневните си дейности; • Да описва предмети и явления, хора, животни, обстановка; • Да произнася правилно звуковете на арменски език; • Да рецитира стихотворения, да отгатва гатанки, да изпълнява песни на ромски език; <p>Ученикът:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Може да разграничава гласни и съгласни звукове; • Разпознава печатни и ръкописни букви; • Умее да употребява свободно и правилно в речта си съществителни собствени и нарицателни имена, умалително съществително, единствено и множествено число, определителен член, местоимения и числителни имена; • Може да разграничава и да употребява правилно прилагателни имена и да ги степенува; • Може да разказва по картина или серия от картини. <p>ПИСАНЕ</p> <p>Ученикът може:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Пренася правилно части от думи; • Да пише графически правилно и четливо; • Да пише правилно под диктовка; • Да преписва точно кратък текст; • Може да разграничава и употребява адекватно в писмената си реч думите според значението им; 	<ul style="list-style-type: none"> • Поздравителна картичка • Приказка • Стихотворение • Редактиране • Фолклорна песен • Литературни и фолклорни текстове
--	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Да пише кратък текст с обем до 20 думи по изучаваните тематични области, като използва елементарни стандартни изрази и опори; • Да конструира думи, изрази и изречения; • Употребява уместно главни букви; • Да пише правилно думи с правописни особености; • Може да разграничава и употребява правилно съобщителни, въпросителни и възклицателни изречения, единствено и множествено число, местоимения и числителни имена; • Да използва правописен речник; • Да използва правилно някои основни препинателни знаци; • Оформя графически правилно началото и края на изречението; • Да преразказва писмено кратки и достъпни за възрастта литературни и фолклорни произведения; • Да предаде в писмена форма чута история. <p>Ученикът може:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да състави и напише поздравителна картичка по определен повод; • Да направи писмено описание на себе си и семейството; • Да преработва, да редактира текст, като внася промени в него. 	
--	---	--

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНО ПРОЦЕНТНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА УЧЕБНИТЕ ЧАСОВЕ ЗА ГОДИНАТА

Годишен брой часове за изучаване на учебния предмет в III клас/третата година на обучение в **избираемите учебни часове и/или факултативните учебни часове** – 64 часа

Препоръчително разпределение на часовете: За нови знания	55%
За затвърдяване на новите знания и за обобщение	35%
Извънкласно четене	7%
За диагностика на входното и на изходното ниво	3%

СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Проследяването на напредъка на всеки ученик се основава на писмени и устни форми на проверка, които се прилагат в съответствие с концепцията за формиращото оценяване.

Самостоятелни писмени работи, които са изпълнени в рамките на един учебен час, се оценяват след коментар на типичните за класа грешки. Оценяването се извършва по предварително установени и обсъдени с учениците критерии за оценка.

В началото на учебната година се провежда писмено изпитване за установяване на входното ниво на езиковите и на литературните компетентности, а в края на учебната година – на изходното ниво.

ДЕЙНОСТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ, КАКТО И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

Ключови компетентности	Примерни дейности и междупредметни връзки
<i>Компетентности в областта на майчин ромски език</i>	<ul style="list-style-type: none"> • участие в игри за откриване на корена и представката в думата; • образуване на нови думи с помощта на морфеми; • озаглавява епизодите в развитието на действието в изучавано литературно и фолклорно произведение.
<i>Умения за общуване на чужди езици</i>	<ul style="list-style-type: none"> • сравняване на примери с фонетични или графични различия.
<i>Математическа компетентност и основни компетентности в природните науки и на технологиите</i>	<ul style="list-style-type: none"> • използване на числови данни от енциклопедии или учебници за съставяне на изречения и кратки текстове.
<i>Дигитална компетентност</i>	<ul style="list-style-type: none"> • четене от дисплей.
<i>Умения за учене</i>	<ul style="list-style-type: none"> • преобразуване на изречения от един вид в друг; • четене и рецитиране на литературни произведения в стихове;

	<ul style="list-style-type: none"> • изразително четене на художествен текст; • четене по роли на художествен текст; • подборно четене на епизоди от повествователен художествен текст; • съотнасяне на пословица към изучаван литературен и фолклорен текст; • откриване на описание в художествен текст; • откриване на изучавани фигури на речта (епитет, сравнение) в литературни и фолклорни произведения; • рисуване с думи на картини от изучаваното литературно или фолклорно произведение; • извличане на конкретна информация от художествен и от нехудожествен текст; • преразказване на чужд текст по предварително подготвен план; • оценяване съдържанието, езика и структурата на текста чрез преки умозаклучения и изводи; • преразказване съдържанието на художествен/нехудожествен повествователен текст. • коментиране на поведението и качествата на героите.
<i>Социални и граждански компетентности</i>	<ul style="list-style-type: none"> • използване на различни по цел на изказване изречения за защита на мнение; • използване на речевия етикет при поздравления и обръщения; • четене наум и на глас с ясно произношение и с подходящ темп и естествена интонация; • слушане на артистично изпълнение на художествени произведения.
<i>Инициативност и предприемчивост</i>	<ul style="list-style-type: none"> • планиране и организиране на работата по проект; • планиране и създаване на съчинение по преживяна случка, по въображение, по словесна опора;

	<ul style="list-style-type: none"> • представяне на личен проект.
<i>Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество</i>	<ul style="list-style-type: none"> • подготовка и реализация на сценичното представяне на литературни и фолклорни произведения на различни култури; • афиш, костюми, декори и музикално оформление; • илюстриране на епизоди от изучавано литературно произведение със средства на различни изкуства; • устен разказ за прочетена книга.

Забележка: Посочените дейности са примерни и не изчерпват възможностите за изграждане на междупредметни връзки.